

Historisk Samfund for Als og Sundeved.

Beretning 2016.

2016 har været et godt år for Historisk Samfund for Als og Sundeved med stor aktivitet. Foreningen har i det forløbne år haft 1431 medlemmer.

Året blev indledt d. 24. februar med et foredrag af arkivar Leif Hansen Nielsen, Rigsarkivet i Åbenrå om Tyske flygtninge på Als og Sundeved 1940- 1945. Det var en opfølgning af foredragsrækken i efteråret 2015 om Sønderborg Kaserne, som jo nu rummer flygtninge. Den russiske invasion af Tyskland i januar 1945 jog mange civile tyskere på flugt. Ca. 245000 af dem kom til Danmark, og omkring 23000 kom til Sønderjylland. Leif Hansen Nielsen fortalte om modtagelsen , indkvarteringen og behandling af de tyske civile flygtninge, med fokus på forholdene på Als og Sundeved.

D. 3. oktober arrangerede vi i samarbejde med Ældresagens afdeling for Sønderborg og Sundeved et foredrag af museumsinspektør Henrik Skov Kristensen om De Hvide Busser i sønderjysk perspektiv. Ca. 17500 fanger blev ved slutningen af anden verdenskrig reddet ud af de tyske kz- lejre under den såkaldte "Bernadotte-aktion", som også blev kendt under navnet "De Hvide Busser". Bernadotte var jo svensk, men aktionen havde også et stærkt dansk islæt. Kruså- Padborg- området spillede en afgørende rolle, og De Hvide Busser udgør en central del i den sønderjyske erindring om besættelsen.

D. 7. september indledte vi i samarbejde med Historisk Samfund for Sønderjylland-Sønderborg Kreds en række på 4 foredrag om Sønderborg havn. Vi valgte at gå i den modsatte rækkefølge og begynde med nutiden og med et blik ind i fremtiden. Det første foredrag blev holdt af direktør Inge Olsen fra Sønderborg kommune. Hun havde kaldt sit foredrag "Byens havn- Sønderborgs nye bæredygtige bydel". Inge Olsen fortalte om de visioner, der ligger i Frank Gehrys masterplan, og gennemgik de enkelte projekter, der er igangsat på havnen. Hun foretog en elektronisk vandring fra lystbådehavnen til Verdens Ende, hvor hun fortalte om de projekter, kommunen satte i værk.

Det næste foredrag var d. 12. oktober, hvor Sten Boye Poulsen fortalte og viste en del af sin omfattende samling af fotografier fra havnen gennem de sidste 100 år. De fleste af os kan godt huske, hvordan det så ud langs havnen for 50-60 år siden, men alligevel ikke rigtig. Men vi nikkede genkendende, da vi så billederne. Det var meget interessant. Sten sidder jo i bestyrelsen for vores forening, så det var jo nærliggende at få ham til det.

Det næste foredrag i rækken var d. 15. marts i år, hvor Mette Guldborg fra Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg fortalte om havnen i 1600/ 1700- tallet.

Det sidste foredrag i rækken er d. 26. april, hvor Christian Bo Bojesen vil fortælle om havnen i middelalderen.

Det er første gang i nyere tid, at vi afholder arrangementer i samarbejde med Historisk Samfund for Sønderjylland. De to foreninger har jo i mange år kørt side om side og beskæftiget med nogenlunde de samme ting. Navnene på de to foreninger ligner hinanden så meget, at det godt kan give anledning til begrebsforvirring. Men naturligvis er der forskel.

Vores forening blev stiftet i 1908 som en sindelagsneutral forening til bevarelse af fortidsminder på Als og Sundeved. Foreningen rykkede ind på Sønderborg Slot i 1919, og da den danske stat overtog slottet i 1920, var Historisk Samfund for Als og Sundeved stærkt medvirkende til etableringen af museet. Derfor har vi stadigvæk i dag en nær tilknytning til museet på Sønderborg Slot.

Historisk Samfund for Sønderjylland blev stiftet i 1922 som en dansksindet forening med det formål at fremme interessen og forståelsen for historie i hele Sønderjylland. Den er i dag en paraplyorganisation for lokalforeningerne i Haderslev, Åbenrå, Sønderborg, Tønder og Sydslesvig.

De to foreninger kan fint samarbejde på de områder, hvor det er relevant, naturligvis forudsat at vi kan bevare vores egen identitet.

I november fortsatte vi med to foredrag af Carsten Porskrog Rasmussen som optakt til årets årbog, "Hertuggodser". I det første foredrag, der fandt sted d. 17. nov., fortalte Carsten om hvordan hertug Hans den Yngre i slutningen af 1500-tallet samlede så godt som hele Als og Sundeved og delte det ind i store godser med

tilhørende gårde. Vi hørte om hvordan et sådan samfund fungerede med bønder, hoveri, konflikter, retssystem med mere. Det var et struktureret samfund, hvor enhver kendte sin plads, og Hans den Yngre havde ord for at være en hård mand. I det andet foredrag, der fandt sted d. 24. nov., hørte vi om hvordan hele godssamfundet forsvandt igen. I slutningen af 1700-tallet afviklede kongen godserne på Nordals, Kegnæs og på Sundeved. Gårdene blev udstykket, og bønderne blev frie. På Sydals var der i begyndelsen af 1800-tallet en stor konflikt mellem bønderne og hertugen af Augustenborg. Den endte med at den danske stat under 3-års krigen overtog godserne og gjorde bønderne frie. Selve herregårdene blev solgt, og efter 1920 blev de fleste af dem udstykket.

Alle foredrag er også arrangeret i samarbejde med museet på Sønderborg Slot, og de har som sædvanlig haft rigtig god tilslutning. Det er vi glade for.

Selve årbogen, som er skrevet af Carsten Porskrog Rasmussen, blev pakket d. 13. december og sendt ud til alle medlemmer. Den er et stort værk, som ikke kun beskriver toppen, men især dykker ned i vilkårene for de mennesker, som levede i det samfund, og den udgør et væsentlig bidrag til historien om Als og Sundeved.

Igen i år har vi gennemført ture til ind- og udland. D. 21 maj havde vi en halvdagstur til Marinestation Mürwick, med arkitekt Henrik Gram som guide, og Jens Jørgen Todsén som turleder. Turen havde 54 deltagere.

D. 22- 24 maj havde vi en 3-dages tur til "Middelalderens Sjælland". Turen gik først til Nyborg Slot, og efter indtagelse af frokost videre til Sorø, hvor der var omvisning i Klosterkirken og bagefter i Akademihaven. Derfra gik turen til Fjenneslev, hvor man så kirken, og derfra videre til Bjernede Rundkirke inden turen gik til hotellet Sørup Herregård. Næste dag var det først besøg i Sct. Bendts Kirke i Ringsted, inden turen fortsatte til Næstved, hvor man besøgte Herlufsholm og Sct. Peders Kirke. Derefter en byvandring mellem de gamle middelalderhuse, hvor man så Stenboderne, Det Gamle Rådhus, og Apostelgården. Næste dag besøgte man Roskilde Domkirke, hvor man fik en rundvisning, inden turen gik tilbage til Sønderborg, med et besøg på vikingeborgen Trelleborg ved Slagelse undervejs. Turen havde 27 deltagere og de betegnede den som særdeles vellykket. Turlederne var Jytte Urban og Sigga Henriksen, med Tom Specht som guide.

Den næste tur var en én- dags tur. Den fandt sted d. 18. juni og gik til Kongernes Jelling. Undervejs besøgte vi Skibet Kirke, hvor sognepræst Ulrik Overgård viste rundt. Derefter kørte vi til Jelling, hvor vi så hele anlægget med den store skibssætning, monumenterne, kirken, de to runesten, de to høje og ikke mindst det nye oplevelsescenter. Det er virkelig et besøg værd. Det gav et rigtig godt indblik i vikingernes levevis og færd. Jens Verner Nielsen og Henning Ladefoged Sørensen var tureledere, samtidig med at de også på bedste vis gav os et indblik i det, vi oplevede. 54 medlemmer deltog i turen.

Nu her i 2017 har vi foreløbig planlagt 3 ture. Fra d. 30. maj til d. 1. juni har vi en 3-dages tur til Sydhavsøerne, Lolland, Falster og Møn, en én-dagstur til Christiansfeld og Haderslev d. 17. juni, og en 6- dages tur til Gotland d. 25. – 31 august.

Økonomisk har vi det jo sådan, at vi over driften kan give tilskud til andre på tilsammen kr. 70000- 75000 pr år. I år har vi støttet egnsspillet på Catrinesminde med kr. 8000,-, og museet med i alt ca. kr. 66000,- til den nye udstilling om slottets historie, til indkøb af et el- klaver og til køb af et portræt af Jens Raben og hustru. Jens Raben var en af dem, der var med til at stifte vores forening i 1908, hvor de samtidig drev museum. Han var leder af museet fra 1908 – 1955, og han var en kort overgang også formand for foreningen. Han ydede gennem en lang årrække en stor indsats for museet og for udbredelsen af interessen for historie på Als og Sundeved. Det er derfor naturligt, at der hænger et portræt af Jens Raben og hans hustru Elisabeth på Sønderborg Slot.

Desuden har vi bevilliget kr. 25000,- til et læringsspil, MuseumsMysteriet, en slags digital skattejagt hvor man skal løse et mysterium ved at se sig godt om på hele slottet. Det er hovedsagligt rettet mod børnefamilier.

Som noget nyt, har vi i år deltaget i Sønderborgs Kultur- og Idrætsnat d. 19. august. Alle foreninger på hele egnen har en stand langs havnekajen, og vi fik en stand lige ved opkørselen til slottet. Der var et fantastisk smukt vejr, og der var rigtig mange mennesker. Vi havde en pavillion med digitale billeder, bøger og brochurer. Vores stand blev besøgt af mange, som vi kom i snak med. De fleste var medlemmer i forvejen, men vi fik også tegnet enkelte nye medlemmer og uddelt en masse brochurer. Det var sjovt at være med til, og vi besluttede at deltage igen næste år. Men vi skal have fat i en pavillion, der er mere solid. Nu har vi noget erfaring.

En af de ting, der står højt på vores ønskeseddel er en bedre udendørs belysning på Sønderborg Slot. Det er jo et udbredt ønske, at slottet skal belyses om aftenen. Jeg tror ikke, at det skal ligge badet i lys, men en enkelt projektør på facaderne mod nord og øst eller måske bare på det nordøstlige hjørne ville have en god virkning, især nu da det nye havneprojekt bliver realiseret. Men det, der først og fremmest er behov for, er en bedre belysning af opkørslen til parkeringspladsen og selve parkeringspladsen. Når man i mørke kommer kørende langs havnekajen, skal man gætte sig til hvor opkørslen er, for man kan ikke se den. Der burde stå markeringslamper på begge sider af opkørselen, og i begge ender. I regnvejr dannes der små vandpytter på den grusbelagte parkeringsplads. Dem går folk lige igennem med små sko på, simpelthen fordi de ikke kan se dem. Med en bedre belysning kunne vi jo gå uden om. Vi har jo ikke gummistøvler på, når vi skal til foredrag. Men det er jo Statens Slotsstyrelse, der bestemmer de ting, og de er åbenbart lidt tunge at danse med.

Vi skal i aften sige farvel til to mangeårige bestyrelsesmedlemmer, idet både Ole Andersen og Jens Jørgen Todsén har ønsket at sige stop. I skal nok få en erkendtlighed om lidt, men jeg vil gerne herfra sige Jer tak for et stort og mangeårigt arbejde for Historisk Samfund for Als og Sundeved.

Tak til museet, og tak til Carsten Porskrog Rasmussen for et godt samarbejde i det forløbne år. Det er altid interessant at komme ud og høre hvordan det går, og på hvert bestyrelsesmøde får vi en grundig orientering om museets arbejde, og hvilke planer I har fremover.

Tak til bestyrelsen for et godt samarbejde. Jeg synes, at den flade ledelsesform, vi har, hvor opgaverne er uddelegeret til de forskellige udvalg, fungerer rigtig godt. Tak til Bjarne Andersen for veludført arbejde, tak til Hanne Thrane for hjælp på en hel masse områder, og ikke mindst tak til alle medlemmer for Jeres opbakning om Historisk Samfund for Als og Sundeved.

Sønderborg, d. 23 marts 2017.

Frede R. Tychsen

